

(Продовження. Початок у №39 “Львівського залізничника” від 3 жовтня 2014 р.)

Під час першого періоду війни 1914 року на східноєвропейському театрі були дві надзвичайно великі військові операції – Східноєвропейська і Галицька. Активні бойові дії російських військ у Галичині розпочалися передчасно – 1 (14) серпня, у зв'язку з проханням союзників головнокомандувач російської армії М. Янушкевич телефонував командувачу Південно-Західного фронту М. Іванову про те, що Франція просить “підтримати” її не тільки арміями Північно-Західного фронту, а й південно-західними формуваннями. Тому вирішили, не чекаючи повного зосередження армій, атакувати австро-угорські війська саме в Галичині, завдати їм поразки і таким чином запобігти їхньому відступу на південь за Дністер і на захід у напрямку Кракова.

Не менш рішучими були й наміри австро-угорського командування, що пропонувало завдати головного удару у північному напрямку – між Віслою і Бугом – силами своїх 1-ї та 4-ї армій (3-тя армія прикривала Львів). Група генерала Кавса отримала наказ відрізати можливі шляхи наступу росіян на Стрий і Станіслав.

були у нас досить бідні, і, щиро кажучи, наша розвідка загалом була організована погано. Повітряна розвідка через брак і погану якість аеропланів була дуже слабка, агенти і шпигуни були завербовані нашвидкоруч, а кавалерійська розвідка не могла просунутися глибоко, через те що прикордонна ріка Збруч була зайнята австро-угорськими піхотними заставами. Тож загалом нам було відомо, що на той момент проти нас не було зосереджено великих сил супротивника... На Збручі, окрім піхотних застав 11-го австрійського корпусу, ще знаходилися кавалерійські дивізії, які надзвичайно енергійно діяли на нашому фронті. До речі, вони здійснили атаку на 2-гу збірну козацьку дивізію, яка розташовувалася в авангарді лівого флангу нашої армії біля Городка. Тут козацьку дивізію тимчасово підтримували чотири роти піхоти. Австрійська кіннота, наближаючись до Городка, розгорнула замкнуту шеренгу і без розвідки ринула в атаку на нашу піхоту. Ми зустріли цю сміливу, але безглузду атаку вогнем артилерії та залпами з рушниць. Результат австрійської атаки виявився доволі сумним: трупи вбитих людей і коней залишилися на полі битви, а вцілілі солдати кинулися навтьоки. Залишки австрійської

1914 року москалі перейшли у кількох місцях кордон, що не був належно забезпечений військами. Австрія кинула на фронт кілька добрих дивізій кінноти. Ці дивізії мали завдання прорватися через російську кінноту, вийти в запілля (тил) і пройти по російському терені. Австрійська кавалерія 4-ї дивізії складалася зі золочівського полку уланів і двох полків драгунів, які 8 (21) серпня 1914 року стали до бою з російськими козаками. Вони перейшли кордон і спробували перекрити важливу залізничну лінію Краків–Львів–Тернопіль–Підволочиськ, проте ця спроба виявилася марною. Цей бій довів австрійському генеральному штабу, що вже не можна покладатися на кінноту як надійний рід військ”.

У повідомленнях про бої в перші дні війни, опублікованих на сторінках тогочасної преси в Австро-Угорській державі, зокрема в Галичині, йшлося: “Росія оголосила війну Австро-Угорщині, побоюючись можливого наступу її військ, із тих же причин російські війська підірвали залізничний міст на Збручі між Підволочиськом та Волочиськом, лінії Краків–Львів–Підволочиськ–Жмеринка–Київ та Жмеринка–Одеса.

Вість про те, що москалі зайняли Лесенів

Рідний брат мого дідуся Микола Хомин – в австрійському війську служив при уланах. Уродженець с. Кінаші тодішнього Рогатинського повіту

ПЕРША СВІТОВА. БИТВА ЗА ЗБРУЧ

Російська піхота у поході на Галичину

Обидві сторони за будь-яку ціну прагнули досягти своєї мети. Це призвело до величезної Галицької битви, що розгорнулася між Дністром і Віслою.

Становище австро-угорських військ було дуже складне, особливо на східній ділянці фронту, де 3-тя і 8-ма російські армії увійшли в Галичину, розвиваючи наступ. Війська 3-ї австро-угорської армії, що діяли між Дністром і Верхнім Бугом, зазнали значних втрат. На підмогу їм прийшли війська зі Сербського фронту. Несподівана загроза втратити Східну Галичину постала перед начальником штабу австро-угорського командування генералом Конрадом фон Генцендорфом. Із наближенням російських армій до Львова його тривога ще більше посилювалася. Наступ росіян був блискавичним, тоді як ослаблені частини австро-угорських військ спішно відступали. Бойові сутички рідшали. За шість днів російська армія просунулася углиб фронту на 90-100 км та на ширину 90-120 км – від Кам'янки Струмилової на південь по ріці Золота Липа.

Про наступ російських військ у своїх спогадах розповів генерал А. Брусілов: “Довірена мені армія на кінець липня була зосереджена на лінії Печиски–Проскурів–Антонівці–Ярмолинці. Дані про противника

дивізії з артилерією і кулеметами відступили за Збруч. Після цього наші армії отримали наказ перейти у наступ, не чекаючи завершення перегрупування військ. Такий поспіх був викликаний необхідністю допомогти англо-французьким військам, які не могли похизуватися успіхами на Західному фронті”.

П'ятого серпня 1914 року російські війська швидко форсували ріку Збруч, не зустрівши особливого опору застав австрійської піхоти. У цей час повністю згорів Гусятин. Що стало причиною пожежі, донині залишається загадкою. Деяко більший опір росіяни зустріли під час форсування ріки Серет, особливо біля міст Тернопіль і Чортків. Та у підсумку нечисельні австрійські війська були повністю розбиті.

Як видно, супротивник не чинив серйозного опору російським військам. Восьма армія, що вела наступ на лівому фланзі, за три дні сягнула лінії державного кордону на Збручі, тоді ж форсувала ріку Серет. Таке ж рішення було ухвалене стосовно стратегічно вигідної природної перешкоди – річки Стрипи. Ось як розповідається про початок війни в книзі “Зборівщина над берегами Серету, Стрипи і Золотої Липи”, виданої в Торонто у 1985 році: “У половині серпня

та йдуть на Броди, вчинила у місті паніку. Усі люди хапали, що могли, та втікали на залізничний двірець. Перелякани мешканці добиралися до поїзда і одразу ж від'їжджали до Красного. Паніка охопила, очевидно, цивільну владу, тому що між утікачами були бродівський староста, судовий та поштові урядники”.

Заслуговує уваги спогад одного з жовнів австрійської армії, який він назвав “Із записок вояка О. М.”: “Пригадую свої записи з початку війни зі серпня 1914 року. І по самім способі, як я записував враження, пригадую собі своє життя до цього трагічного серпня. 5 (18) серпня на цісарські уродини був я в Тернополі свідком виправи двох сотень наших українських стрільців на війну. Вони стояли в ладі (шеренгах) перед старовинною церквою з синьо-жовтими відзнаками, а парох благословив їх на щасливу дорогу у важкий воєнний час. Враження було надзвичайно зворушливе, багато людей плакали. Наші вояки співали давню жалісливу пісню “Гей виряджала мати свого сина до цісаря на війну”. Як тільки стихла пісня, сотник скомандував: “Шикуйсь!” – і дав наказ негайно вирушати на схід у напрямку кордону на Збручі, щоб не дати російській армії просуватися вглиб Австро-Угорської держави, не дати руйнувати, палити та грабувати наш край. Запекла і кривава боротьба охопила тоді всі прикордонні міста і села Галичини...”

Ось що розповідає очевидець наступу російських військ на Тербовлю Іван Бродяк, спогад якого зафіксовано в книзі “Тербовельська земля”, що видана в Торонто у 1968 році: “Вибух Першої світової війни застав мене у Глищаві, коли московські війська наближалися до нашого села. Наші селяни почали під впливом паніки ладувати на вози, що попало під руку: харчі, подушки, кожухи, побоюючись залишити своє такою важкою працею придбане майно... Тим часом москалі несподівано вже появились в селі і почали перешкоджати людям утікати, заспокоювали їх, що нічого злого їм не станеться, вони говорили: “Зачем удирать, нічого ми вам не сделаем! Ми пришли вас освободить!” До речі, як розповідають очевидці цих подій, російських військ було так багато, що наступали не тільки гостинцями (так називали вимощені шляхи), але й по-

льовими дорогами. Вони їхали на конях, тягли гармати і все питали в місцевих людей, чи ще далеко до Відня (При наступі їх йшло дуже багато, а відступало дуже мало, бо багато загинуло в Карпатах від зброї та тріскучих морозів)... А москалі почали таки нас добре “освободжати”: першого дня запалили двірські будинки і бібліотеку-читальню, спаливши всі книжки та все внутрішнє устаткування...”

На початку війни російські війська здобули значні успіхи. Уже 24 серпня 1914 року вони оволоділи Тербовлею. Цивільні і військові відступали з Тернополя не тільки гостинцями, але й залізничними шляхами, які ще діяли на той час. Газета “Діло” повідомила про це: “Із Тернополя 24-го серпня об 11-й годині відправився останній поїзд. Він поїхав на Ходорів до Львова... Того ж дня, тобто 24 серпня, у неділю, московське військо окупувало Тернопіль...”

Про події, пов'язані з початком війни в нашому краї, розповідає жовнір австрійської армії (“Із записок вояка О. М.”). Автор розповіді, очевидно, відступав з іншими вояками з Тернополя на Рогатин: “Із цілого походу пригадую переляканих людей, найвиразніше пам'ятаю трьох сліпих чоловіків, котрих вела одна зряча жінка. Я бачив їх по дорозі з Підвисокого до Рогатина... Зі зміною місцевості, якою наш полк переміщувався через міста та села краю, поширювалися різні вістки про зайняті росіянами міста, про те, що поїзди знову ходять із Ходорова до Тернополя тощо. Декотрі з тих вістей були правдиві, але про рух поїздів – вигадані. Коли ми відступали гостинцем із Тернополя на Рогатин, то чули, як на залізничному шляху в той час зі станцій уночі від'їздили останні поїзди. Вони вже були без світлових сигналів, а машиністи давали гудки так довго і так страшно, що це ще більше розтворювало душу... Це було немов прощання останнього поїзда з рідним краєм перед жажливою ворожою навалю...”

Роман ЗАГОРОДНІЙ, історик, м. Тернопіль (Продовження – у наступних номерах газети)

ЗАСНОВНИКИ:
управління Львівської залізниці та дорпрофсож

Ресурсний свідоктво
КВ № 1252.

Редактор

Ігор ПАРАЩАК

тел. 226-32-97
факс. 226-41-83

Заступник редактора

Андрій ВЕЗДЕНКО.....226-26-10

Відповідальний секретар

Галина КВАС.....226-25-67

Коректор

Андрій КОСІОРА.....226-32-03

Кореспонденти:

Ольга ПАДКОВСЬКА.....226-01-65

Олександр ГЕРШУНЕНКО.....226-37-83

Оксана ПОДОЛЬСЬКА.....226-39-34

Тетяна БАЛЛА.....226-59-27

Оксана ЛОЖК.....226-36-23

Лілія БАРАНИЧ.....226-37-80

Бухгалтер Тетяна АНДРУШКО.....226-46-80

Львівський
ЗАЛІЗНИЧНИК

Адреса редакції: 79000
м. Львів, вул. Гоголя, 1.
E-mail: lz@railway.lviv.ua

ГС ДТГО “Львівська залізниця”

Р/р 26000092670

Код ЄДРПОУ 20851444 МФО 325956

ЛФ АБ “Експрес-Банк”

Індекс газети 30223.

Виходить щоп'ятниці.

Тираж 38 660.

Замовлення 1240.

Зверстано у комп'ютерному центрі

редакції газети “Львівський залізничник”.

Комп'ютерна верстка

Тетяни ПЕСТОВОЇ.....226-38-15.

Склад редакційної колегії:

Ігор Паращак, Андрій Везденко,

Галина Квас, Олександр Гершуненко,

Андрій Косіора.

Точка зору авторів може не збігатися з позицією редакції.

Передрук текстових чи візуальних матеріалів газети можливий лише з письмового дозволу редакції. Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали. Рукописи та листи авторам не повертаються. Листування із читачами ведеться лише на сторінках газети. При цитуванні посилання на газету “Львівський залізничник” обов'язкове.

Газету віддруковано у “Видавничому Домі “Високий Замок”.